

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію А Гудаму
**«Вокальне мистецтво Внутрішньої Монголії в контексті розвитку
китайської музики ХХ – початку ХХІ століть»**
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»,
галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Академічне вокальне мистецтво є одним із еталонів існуючих напрямків вокального мистецтва. Як невід’ємна частина вокальної культури того чи іншого народу, академічне вокальне мистецтво формує певну вокальну школу та має власні тенденції розвитку. Це зумовлено історико-культурними формаціями, соціальними та національно-ментальними особливостями кожної країни, зокрема Китаю. Так, дослідження китайського вокального мистецтва, які взято до уваги автором при написанні кваліфікаційної наукової роботи, висвітлено в працях Чжан Цзянь, А. Бойко, Ван І, Вей Дань Цзяо, Го Цзяньмін, Ін Шаннен та інші. Не дивлячись на значний перелік вказаних праць дослідників, поза увагою залишається «проблема регіональної специфіки китайського академічного вокального мистецтва та національної адаптації традицій *bel canto*» (с. 19 дис.), а саме Внутрішньої Монголії, в чому полягає концепція даної роботи.

Наукова новизна є беззаперечною. У роботі дисертантом з Китаю А Гудаму вперше в Українському науковому осередку «розглянуто специфіку вокального мистецтва АРВМ в аспекті взаємодії етнорегіональних, національних та міжнаціональних мистецько-культурних чинників та діалогічних зв’язків, <...> визначено специфіку регіональної адаптації традиції *bel canto* у вокально-виконавській практиці та системі вокальної освіти Внутрішньої Монголії» (с. 27-28 дис.), уведено у науковий обіг України невідомі вокальні твори китайських композиторів, представників степової музичної школи Ду Чжаочжи, Алатен Оле, Улан Туога, Лі Шисян та досліджено їх діяльність, що засвідчує унікальність даної роботи.

А Гудаму використовує історичний, системний, культурологічний, мистецтвознавчий підходи, регіоналістичний метод, історико-генетичний, історико-контекстуальний, історико-типологічний, феноменологічний,

дедуктивний, діалектичний, аксіологічний, інтерпретологічний, компаративний методи, а також методи стильового, жанрового, інтонаційного-семантичного аналізів, чим забезпечено належний рівень обґрунтованості положень і висновків дисертації. Застосування автором методів сприяло автору вирішенню всіх поставлених завдань дослідження.

Перший розділ роботи ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ присвячений теоретико-методологічним і концептуальним основам кваліфікаційної роботи. Вагомим є те, що у Підрозділі 1.1 А Гудаму висвітлює специфіку регіону Китаю – Автономного району Внутрішньої Монголії як одного із «найпотужніших економічних і культурних ареалів» (с. 31 дис.), що є влучним з огляду розгляду даної роботи в українському науковому просторі. Досліджуючи академічне вокальне мистецтво Внутрішньої Монголії автор наголошує на синтезі різних музичних традицій у регіональному, національному та європейському контекстах. Дисертантом акцентується увага на розгляді академічного вокального мистецтва АРВМ, що базується на традиціях *bel canto*. У Підрозділі 1.2 А Гудаму торкається проблем сучасної регіоналістики задля виявлення «специфіки регіоналістичного наукового дискурсу та осмислення провідних модусів української регіоналістики, <...> їх екстраполяція на дослідження специфіки мистецького розвитку регіонів Китаю» (с. 37 дис.), що сприяло досягненню вокального мистецтва Внутрішньої Монголії. Цінним є те, що дисертант звертається до українського досвіду регіоналістики, задля вироблення алгоритму аналітики вокального мистецтва АРВМ, який розглядається у дослідженні також в контексті національної культури.

Досліджуючи вокальне мистецтво Внутрішньої Монголії в науковому просторі гуманітаристики у Підрозділі 1.3, автор опирається на літературознавчі розвідки з філософсько-естетичної проблематики (праці Куань Мін Ву, Цю Шу Сень, В. Михайлова, О. Шпарика), етнологічної (А. Березіна, П. Герчанівської, В. Личковах, І. Ляшенка, І. Музиченко, І. Юдкіна) та літературознавчої (праці М. Фоки, Я. Шекери, Л. Пойнар), питань культурного діалогу «Схід – Захід» (доброби О. Берегової, Ден Цзякуна, Лі

Міна, В. Реді, О. Самойленко), у тому числі України – Китай (Ван І, Е. Летягіної), що свідчить про багатовекторність даної проблематики та її значущість у вивченні вокального мистецтва Внутрішньої Монголії.

У Підрозділі 1.4 дисертант розглядає вокальне мистецтво АРВМ, охоплюючи широке коло музикознавчих праць різних напрямків: музично-історичний; музично-теоретичний; вокальної творчості, виконавства і педагогіки; етномузикологічний, що вказує на актуальність даної проблематики з точки зору її відсутності, з одного боку, в українському науковому осередку, з іншого – як «цілісного дослідження цього феномена у контексті розвитку китайського музичного мистецтва з висвітленням інтегральних властивостей і характеристик, зокрема жанрових та стильових» (с. 74 дис.).

Підрозділ 1.5 спрямований на осмислення автором дисертації вокальної освіти та вокального виконавства АРВМ, які ґрунтуються на традиціях *bel canto*, спираючись на розвідки китайських дослідників. Приділяється увага питанням розвитку освіти в історичному аспекті, стану музичної освіти, зокрема вокальної, в мистецьких закладах (коледжах, університетах) та мовної специфіки західноєвропейської традиції в китайській музиці, що полягають у збереженні китайської традиції, спадкоємності та наступності, синтезу національного (в тому числі і регіонального) та світового виконавського досвіду, а також «адаптації принципів стилістики *bel canto* до фонетичної специфіки китайської мови» (с. 81 дис.). Водночас, А Гудаму визначає загальні проблеми розвитку академічного вокального мистецтва Китаю та Внутрішньої Монголії, а саме: ментальні особливості взаємодії «викладач-виконавець» на психологічному ґрунті в аспекті західноєвропейської та китайської культур; превалювання європейських фахівців, методика викладання яких спрямована на європейські традиції; «хронологічне “запізнення” в освоєнні традицій академічного вокалу» (с. 85 дис.); ладогармонічні та метроритмічні особливості китайської моделі системи музичної мови тощо.

У Підрозділі 1.6 автор кваліфікаційної роботи фокусує увагу на розробку методології дослідження, обґрунтування теоретичних засад,

звернення до наукових підходів задля розкриття концепції роботи, заявленої мети та завдань. Важливої уваги у дослідженні заслуговує застосування системного підходу, який базується на розгляді вокального мистецтва як Китаю, так і Внутрішньої Монголії, породжуючи таким чином полісистемний підхід, що поєднує вокально-виконавський і музично-освітній напрями у їх цілісному осягненні.

Другий розділ «ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ШЛЯХИ ЕВОЛЮЦІЇ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ВНУТРІШНЬОЇ МОНГОЛІЇ» присвячений проблематиці історичних та етнокультурних особливостей розвитку вокального мистецтва означеного регіону, де автор ґрунтовно розкриває його ключові аспекти: специфіку функціонування вокального мистецтва Внутрішньої Монголії (Підрозділ 1.1); етнокультурні основи та семантичні зв'язки з монгольською та ханською музичними традиціями, де у вокально-пісенній традиції втілюються ментальні ознаки етносу (Підрозділ 2.2); фольклорну основу вокального мистецтва АРВМ, що базується на співочих стилях (хумай та манхан) та регіональних жанрових традиціях (монгольська протяжна пісня), котрі віддзеркалюються у Внутрішньомонгольській музичній стилістиці (Підрозділ 2.3); історичні етапи становлення вокального професіоналізму та академічної вокальної школи у Внутрішній Монголії (Підрозділ 2.4); адаптативність регіонального мистецтва *bel canto* в художньому та вокально-освітньому просторі АРВМ (діяльність освітніх закладів, викладачів вокалу та їх принципи і методи викладання, видатних співаків) (Підрозділ 2.5).

У третьому розділі «ВОКАЛЬНА ТВОРЧИСТЬ КОМПОЗИТОРІВ ВНУТРІШНЬОЇ МОНГОЛІЇ В ТРАДИЦІЯХ СТЕПОВОЇ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ» автор зосереджує увагу на діяльності степової музичної школи у Підрозділі 3.1 та вокальній творчості її представників Ду Чжаочжи у Підрозділі 3.2 Алатен Оле у Підрозділі 3.3, Улан Туоги у Підрозділі 3.4 і Лі Шисян у Підрозділі 3.5.

У Підрозділі 3.1 дисертант узагальнює теоретичні осмислення «степової музичної школи» спираючись на праці китайських науковців. Особливої уваги

заслуговує позиція автора щодо визначення сутності її концептуальних домінант, а саме: «1) спорідненість концептуальних основ та ідейно-тематичних векторів композиторської творчості на ґрунті осягнення та інтонаційного відтворення/переосмислення явищ степової культури, розуміння її світоглядної системи, етнокультурного змісту, ціннісних основ та духовно-сміслових домінант, образності і фольклорних музичних традицій; 2) регіонально-територіальна єдність презентантів (композиторів, виконавців) – корінних мешканців степових районів АРВМ; 3) наявність професійних авторських творів з ознаками монгольської стилістики» (с. 166-167 дис.), що є цілком обґрунтованим. А Гудаму визначає основний жанр степової музичної школи – художню пісню з її характерними монгольськими стильовими властивостями.

Досліджуючи творчість китайських митців Ду Чжаочжи, Алатен Оле, Улан Туоги і Лі Шисян (Підрозділи 3.2-3.5) автор розкриває творчий портрет композиторів, їх діяльність та основну мету – значення вокального доробку представників «степової музичної школи», що є блискуче досягнутою.

Дисертантом встановлено, що серед різних жанрових пріоритетів творчої діяльності композитора Ду Чжаочжи, важливе місце займає художня пісня, яка відобразилась у п'яти солоспівах для різних типів голосів, що увійшли у збірку «Вибрані твори камерної музики» та ліричному вокальному творі «Колискова», представлений автором роботи до аналізу.

Наукове дослідження А Гудаму містить досить широкий об'єм аналітичного матеріалу, що є схвальною оцінкою роботи. Аналітичні розвідки автора є професійно влучними та обґрунтованими, що свідчить про володіння дисертантом концептуальною методикою виконавського аналізу. Так, здійснений музично-теоретичний аналіз обраних А Гудаму солоспівів Алатен Оле встановив, що вокальні твори композитора «Мій дім – прекрасні степи», «Золота пустеля», «Зникнення біля річки Наван» є яскравою репрезентацією творчої індивідуальності митця та довершеними взірцями вокальної музики з ознаками стилю Внутрішньої Монголії. Автором виявлено, що різні за жанрами солоспіви (лірична пісня, гімн та романс) мають спільні риси,

зокрема: основа на китайський фольклор, що відтворюється в елементах національного мелосу, гармонічної мови, ладу, засобах інтонаційного розвитку, тембру, структурної будови твору, зображення пейзажу Внутрішньої Монголії, що втілене у поетичному першоджерелі, а також емоційний характер мелодики, довершеність форми, фактурна діалогічність сольної партії та інструментального супроводу, особливості драматургічного рішення творів.

Аналізуючи творчу діяльність сучасного китайського композитора, уродженця Внутрішньої Монголії Улан Туоги, автор слушно наголошує на синтезуванні у вокальній творчості національного монгольського стилю та принципу європейського співу *bel canto*, що відображує художньо-стильові процеси останньої третини ХХ – поч. ХХІ ст. у китайській музиці, зокрема АРВМ.

У Підрозділі 3.5 автором сконцентровано увагу на загально-стилістичні риси композиторської творчості Лі Шисян. Втім, не набуло більш детальнішого висвітлення особливості вокальної творчості митця. Можливо це було свідоме рішення дисертанта, адже матеріал щодо творчості Лі Шисян представлено в попередніх підрозділах.

У ВИСНОВКАХ зафіксовані найзначніші здобутки та основні результати кваліфікаційної роботи, а досягнення наукової новизни свідчить, що дана праця є першим в Україні науковим дослідженням вокального мистецтва Внутрішньої Монголії, що заслуговує високого схвалення та підтримки.

У процесі ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження виникли питання:

1. Здійснюючи комплексну характеристику вокального мистецтва Внутрішньої Монголії, Ви вказуєте на фундаментальне значення у фаховій підготовці вокалістів засвоєння традиції *bel canto* та специфіки італійської мови. З огляду на це, зазначте, які позиції посідає етнонаціональний вокальний репертуар (з використанням монгольської та китайської мов) у системі вокальної освіти та виконавській практиці академічних співаків досліджуваного Вами регіону Китаю?

2. У 3-му розділі дисертації зосереджено увагу на визначенні специфіки

вокальної творчості провідних композиторів Внутрішньої Монголії (Алатен Оле, Ду Чжаочжи, Лі Шисян, Улан Туога) як носіїв традицій «степової музичної школи». Проте, Ви не звертаєтесь до аналізу композиторського доробку Йонгурбу, згаданого у тексті роботи. Можливо, це свідоме рішення? Якщо так, обґрунтуйте свою позицію.

3. У науковому дослідженні Ви звертаєтесь до пісенного жанру на прикладі Внутрішньо Монгольських композиторів. Чи є властивим жанр романсу для митців АРВМ?

Проте надані зауваження та запитання не знижують високої оцінки та загального позитивного враження даної роботи А Гудаму, а навпаки, – наголошують на цінність теми дисертації та передбачають її подальшу наукову розробку.

Вельми ємний список використаної літератури, який налічує 487 позицій, з них: 247 – українською, 40 – англійською та 198 – китайською мовами, дотичні темі дисертаційного дослідження. Фундаментальні науково-музикознавчі праці охоплюють коло питань філософії музики, музичної інтерпретації, теоретичного, історичного та виконавського музикознавства, музичного стилю і жанру, музичної мови і смислоутворення в музиці, фольклористики та етномузикології, історії китайської та культур і мистецтва, регіональної специфіки музичної культури Внутрішньої Монголії, монгольської музичної культури і мистецтва, китайського вокального мистецтва, історії, теорії європейського вокального мистецтва, камерно-вокальних жанрів, китайської художньої пісні, специфіки її композиторської та виконавської репрезентації, монгольського музичного фольклору, а також нотні опуси, що свідчить про ґрунтовний підхід автора до написання наукового дослідження. Оформлення списку використаної літератури, цитат і посилань у тексті дисертації відповідає бібліографічним вимогам Національного стандарту України 8302:2015.

Слід відмітити змістовне опрацювання дисертантом Додатків, де представлені фотоматеріали навчальних закладів Внутрішньої Монголії (Додаток Б), знакових постатей виконавців академічного співу (Додаток В) та

композиторів АРВМ (Додаток Г), завдяки чому унаочнюється легкість сприйняття достатньо цікаво викладеного матеріалу. Презентовані нотні приклади китайських вокальних творів (Додаток Г) знайомлять з особливостями музичної мови і стилю китайської вокальної музики та підкреслюють виконавську/практичну складову даної роботи.

Кваліфікаційна наукова праця А Гудаму «Вокальне мистецтво внутрішньої Монголії в контексті розвитку китайської музики ХХ – початку ХХІ століть» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному рівні. Основний зміст та положення дисертації повною мірою віддзеркалені у 4 фахових наукових публікаціях (1 з яких у співавторстві з науковим керівником) та 10 тезах доповідей (9 – одноосібні, 1 – написані автором у співавторстві з науковим керівником) у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, які доповнюють концепцію роботи та відповідає вимогам МОН. Порухень академічної доброчесності у дослідженні автора не виявлено, що підтверджено онлайн-сервісом перевірки на плагіат StrikePlagiarism.

Зважаючи на беззаперечну науково-теоретичну та практичну цінність роботи, обґрунтування актуальності дослідження, повноту його змісту, досягнуту мету та розкриті завдання, значущість новизни, достовірність викладеного матеріалу вважаю, що дисертація А Гудаму «Вокальне мистецтво внутрішньої Монголії в контексті розвитку китайської музики ХХ – початку ХХІ століть» відповідає сучасним вимогам МОН України до наукових досліджень цього профілю, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри академічного та
естрадного вокалу Факультету музичного
мистецтва і хореографії Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка

О.Л. Заверуха